

НАУКОВА СПАДЩИНА ШЕВЧЕНКОЗНАВЦЯ

Теоділь Комаринець з'явився на світ Божий 22 березня 1927 року в селі Передмирка на Тернопільщині, неподалік Вишнівця, де в XVI–XVII століттях мала резиденцію родина українських магнатів Вишневецьких. Від батька Івана – хлібороба, який перед війною став приймальником зерна в сільському млині, від матері Олени, яка цілими днями працювала за домашнім ткацьким верстатом, перейняв науку чесності й працьовитості, святу любов до Батьківщини, пошану до народних традицій. Як звичайно в селі: пас гусей, корову, коня, допомагав у роботі в полі, в саду. Доброю школою життя для Теоділя була пасіка діда Олександра Комаринця, якого він дуже любив. Читати-писати навчився від старшого на п'ять років брата Юрія. Після початкової школи в Передмирці пішов у Вишневецьку восьмирічку, яку закінчив у рік початку війни. Батько влаштував його на сільську “лектривню” при млині.

Мало хто знав, що юному Теоділю Комаринцеві у групі “кожний десятий” довелося бути заручником за вбитих у селі німців, котрі приїжджали “стягати контингент”. Лише завдяки щасливому випадкові заручники врятувалися.

У 1942 році Теоділь Комаринець подав документи до торговельного технікуму в Крем'янці. Збагнувши, що то – не його “сани”, вступив на мовно-літературний факультет учительського інституту. Інститут містився в будинку славного колишнього ліцею. Квартиру Теоділь винаймав біля історичного замку над рікою Іквою, ходив місцями, які надихали Ю. Словацького на твори про Україну, місцями, якими у 1846 році милувався й Т. Шевченко. Крем'янець покликав романтичну душу Т. Комаринця до глибшого зацікавлення рідною історією, літературою, народною піснею.

Закінчивши в 1945 році перший курс учительського інституту з відзнакою, Т. Комаринець того ж року вступає до Львівського університету. Тут він навчався у таких авторитетів, як М. Возняк, І. Свенціцький, М. Рудницький, І. Ковалик, Ю. Редько, В. Чичерін. Серед однокурсників Т. Комаринця був його ровесник, невдовзі знаний поет і громадський діяч Р. Братунь.

В університеті Т. Комаринець привернув до себе увагу здібністю до науки. Попрацювавши рік після вузу інспектором Дубровицького райВНО на Рівненщині і вчителем місцевої семирічки з російською мовою навчання, він у 1951 році успішно складає іспити в Інституті літератури ім. Т. Шевченка АН України і стає аспірантом провідного шевченкознавця, згодом члена-кореспондента Академії наук Є. Кирилюка. Як згадує товариш Т. Комаринця з аспірантських років професор В. Микитась, у тодішніх новобранців аспірантури “виразних наукових уподобань... ще було мало”, але Комаринець “був одержимий Тарасом Шевченком, саме тому йому і запропонували тему кандидатської дисертації про зв'язок поезії Шевченка із народнопоетичною творчістю”. Шевченко і народна пісня – ці два найвищі крила української духовності були постійно в центрі наукового інтересу Т. Комаринця, вони не давали вченому схибити в служінні національній ідеї.

У жовтні 1954 року Т. Комаринець захистив дисертацію “Поезія Т. Шевченка 1837–1847 років і народна творчість”, а вже наступного року стає асистентом, далі – старшим викладачем, доцентом (1959 р.) кафедри української літератури Львівського педагогічного інституту. Звідти від 1957 року й пам'ятається він мені: ставний, шляхетний, ввічливий, з мудрим проникливим зором, зовні неприступний, а насправді приятний, добрий. Не квапився мати “сто друзів”, волів мати менше, та надійних.

На межі 1959–1960 років Львівський педінститут зливають із Дрогобицьким. У Дрогобичі Т. Комаринець незабаром очолює кафедру української літератури, а далі – й деканат філологічного факультету.

Лекції - спершу з “української радянської”, потім з “української дожовтневої літератури” (так ще донедавна іменувалися дисципліни) – читав, як правило, академічно, без емоцій і жестів. Однак, треба було вміти його слухати. Він приглушував пустодзвіння “соціалістичного пафосу” й наголошував на тому, що лиш натяками пробивалося у підручниках чи навчальних програмах. Не раз тонко іронізував з “єдино правильного марксистського вчення” і “найсправедливішого радянського суспільства”. За Т. Комаринцем пильно стежили “очі і вуха партії” – найбільше в особі одного “кафедрала”, якого називали фразою, котрою він, цей “кафедрал”, постійно

підтакував начальству: “Оце і я так думаю”. Т. Комаринець уміло відбивався від нападників, нерідко допомагав у цьому й іншим. Заступався, зокрема, за автора цих рядків, коли його восени 1960 року, за скаргою викладача О. Вавілова “про зірване заняття з марксистсько-ленінської філософії” виключали з інституту, а також пізніше, коли “оце і я так думаю” доніс у партком, що автор... дозволяє собі читати лекцію про Шевченкову поему “Сон” “аж дві години” (й за це колись звинувачували!).

У Дрогобицькому педінституті Теофіль Комаринець відчутно спричинився до поживлення літературознавчої науки. Багато уваги приділяв становленню інститутського Кабінету франкознавства.

Весною 1967 року Т. Комаринець перейшов на роботу до Львівського університету імені І. Франка. Тут, у стінах альма-матер, навчав і виховував студентську молодь, займався науковою діяльністю майже двадцять п'ять років. До 1988 року був на посаді доцента, згодом – професора кафедри української літератури, котра нині носить ім'я академіка М. Возняка, а в 1990 році став завідувачем кафедри фольклористики, відродженої саме завдяки його зусиллям після того, як іще в 1947 році вона була ліквідована більшовицькими чиновниками від науки.

У Львові Т. Комаринець теж ходив під недремним оком служителів режиму. Не раз підсікали його на слові, дошукувались “буржуазного націоналізму” в його статтях – псували настрої, здоров'я. Не запобігав ласки в начальства, не хилився ні перед ким. Був гордим українцем, а не прислужником-малоросом.

Докторську дисертацію “Ідейно-естетичні основи українського романтизму (Проблема національного й інтернаціонального)” Т. Комаринець захистив у квітні 1987 року. Одноименна його книжка вийшла ще в 1983 році. Романтизм узагалі, а український особливо, як відомо, пов'язаний із відстоюванням національних інтересів, зокрема з боротьбою за рідну мову, освіту, культуру. В суворі радянські часи дослідники воліли уникати такої проблематики – не випадково ще й досі, окрім монографії про Маркіяна Шашкевича, нема окремої книжки про жодного іншого українського романтика. Т. Комаринець, який був редактором згаданої монографії, не побоявся присвятити романтизмові дисертаційне дослідження. Його книга “Ідейно-естетичні основи українського романтизму” – це фактично третя узагальнююча праця на цю тему після книг А. Шамрая “Харківські поети 20–40-х рр. ХІХ ст.” (1930) та П. Приходька “Шевченко й український романтизм 30–50-х рр. ХІХ ст.” (1963). Характерно: досліджуючи романтизм, Т. Комаринець звернув увагу на те, що відомий з'їзд діячів українського відродження в Галичині 1848 року (“Собор руських учених”) відбувався під синьо-жовтим прапором. Про це неодноразово нагадував він у пресі напередодні і в перші дні відновлення незалежної України.

Національне відродження подесятерало сили й творче натхнення Т. Комаринця. Побачив, що вікові боріння, до яких спричинився й він своєю дещицею духа, винагороджуються, і віддав себе відродженню повністю.

Професор Теофіль Комаринець в університеті очолив Товариство української мови імені Т. Шевченка, його обирають членом обласної Президії цього Товариства (нині це – відроджена “Просвіта”). Як тільки у Львові відновило свою діяльність Наукове Товариство імені Т. Шевченка, він енергійно взявся за розбудову його філологічної секції, став головою Шевченкознавчої комісії.

За активну участь у відроджувальних процесах Т. Комаринця висувують кандидатом у депутати Верховної Ради України. Проте він невдовзі зняв свою кандидатуру, щоб дати дорогу тим, хто ближчий до політики. Розумів, що силою друкованого слова може зробити не менше, ніж виступом на парламентській трибуні. І робив - невтомно будив національну свідомість. Це красномовно засвідчують назви його останніх статей: “Мова – душа народу”, “Будьмо народом і навчимося поважати себе”, “Щоб народ не був німим”, “Не тільки національне, а й особисте відродження”, “Мусимо вибороти суверенітет України”. Завдяки старанням Т. Комаринця з 13. Об. 1990 року у Львівському університеті поновлено кафедру української фольклористики ім. Ф. Колесси. Завкафедри став Т. Комаринець. 24–25 січня 1991 року організує регіональну конференцію “Фольклор у духовному житті українського народу”. Як головний редактор випускає збірник “Фольклор у духовному житті українського народу”.

Мав цікаві задуми щодо поліпшення змісту і форми видаваного у Львові міжвідомчого наукового збірника “Українське літературознавство”, яким багато років опікувався як заступник

головного редактора, щодо зв'язків з українською творчою інтелігенцією діаспори.

Та, підкошене роками режиму, його життя передчасно гасло.

За якихось два місяці до смерті виступав на міжнародній науковій конференції в Мічиганському університеті (США), присвяченій 125-річчю від дня народження М. Грушевського, 25–27 вересня 1991 року ще проводив, як один із організаторів, міжнародний симпозіум “Станіслав Вінценз: Україна і європейська культура” в мальовничій гірській Криворівні, а на початку жовтня... перейшов у пам'ять.

Науковий доробок професора Теофіля Комаринця порівняно невеликий за обсягом, але значущий у контексті літературознавства України під'яремних 50–80-х років чесним підходом до проблем, об'єктивністю професійного аналізу. Найчастіше до цього доробку звертатимуться шевченкознавці, дослідники українського романтизму. Хто б, проте, не звертався, кожен знайде в нім і цінне, і повчальне.

м. Дрогобич

ІНФОРМЕ